

Terveysteen liittyviä eettisiä kysymyksiä

Mitä on eettinen ajattelu?

Etiikka tutkii hyvän elämän perusteita – sitä, miten ihmiset pystyisivät elämään yhteiseloä niin, että kaikkien edut ja oikeudet toteutuisivat mahdollisimman hyvin.

Eettisen ajattelun kehittyessä opitaan

- arvioimaan omaa ja muiden käyttäytymistä sekä valintoja
- havaitsemaan tilanteet, joihin liittyy eettisiä kysymyksiä
- pohtimaan ratkaisuja ja toimintatapoja eri osapuolten näkökulmasta
- tunnistamaan säännöt, velvollisuudet ja tilanteet, joissa eettinen päätös tehdään.

Etiikan teorialat auttavat eettistä pohdintaa

Normatiivinen etiikka on etiikan osa-alue, joka tutkii

- mikä on oikein ja mikä väärin
- mitä sääntöjä ihmisen pitäisi noudattaa toimiakseen oikein

Normatiivinen etiikka

```

graph TD
    A[Normatiivinen etiikka] --> B[Hyve-etiikka]
    A --> C[Seurausetiikka]
    A --> D[Velvollisuusetiikka]
  
```

Hyve-etiikka

- Toiminnan kannalta tärkeintä on hyveiden toteutuminen.

Seurausetiikka

- Sellainen teko on oikein, joka tuottaa hyvää.

Velvollisuusetiikka

- Oikea toiminta on oikean säännön mukaista.

Kolme tunnetuinta eettistä teoriaa ovat hyve-etiikka, seurausetiikka ja velvollisuusetiikka.

Miten eettiset teoriat auttavat toimimaan oikein?

Hyve-etiikka

- Huomioidaan yhteinen hyvä.
- Noudatetaan oikeudenmukaisuutta ja kohtuullisuutta.

Seurausetiikka

- Pohditaan toiminnan hyötyjä ja haittoja eri osapuolten kannalta.

Velvollisuusetiikka

- Pyritään toimimaan lakien, yleisesti hyväksyttyjen periaatteiden ja sääntöjen mukaisesti.

Kuva: Unsplash.com sean kong

Miten tilanne ja osapuolten motiivit vaikuttavat valintaan?

Jokainen **tilanne** on ainutlaatuinen, ja se tulee huomioida päätöstä tehdessä.

Motiivit

- Pyritään ymmärtämään osapuolten tunteet, toiveet ja tarpeet ja se miten, ne vaikuttavat päätökseen.
- Pohditaan, ovatko osapuolten motiivit eettisesti perusteltavissa.

Minkä periaatteiden pohjalta ihmiset tekevät valintojaan?

Arvot

Moraali

Normit

Elämän alkuun liittyviä eettisiä tilanteita

- Raskauden keskeyttäminen
- Hedelmöityshoidot
- Alkiodiagnostiikka
 - Hedelmöityshoidolla aikaansaadun alkion tutkiminen sen selvittämiseksi, onko alkiolla jokin vakava periytyvä sairaus.
- Sikiödiagnostiikka
 - Periytyvien sairauksien ja synnynnäisten kehityshäiriöiden selvittäminen tutkimalla sikiöitä.

Raskaudenkeskeytykset jakavat mielipiteitä

Siihen, **milloin sikiöstä tulee ihminen**, ei ole olemassa yksiselitteistä biologista, filosofista, juridista tai eettistä vastausta.

Lääketieteellisesti rajana voidaan pitää viimeistään sitä ajankohtaa, jolloin sikiö on **elinkykyinen kohdun ulkopuolella**.

Rajan määrittely liittyy keskeisesti aborttiin ja kysymykseen siitä, milloin yhteiskunnan tulee suojella sikiötä ja pitää sen vahingoittamista rangaistavana.

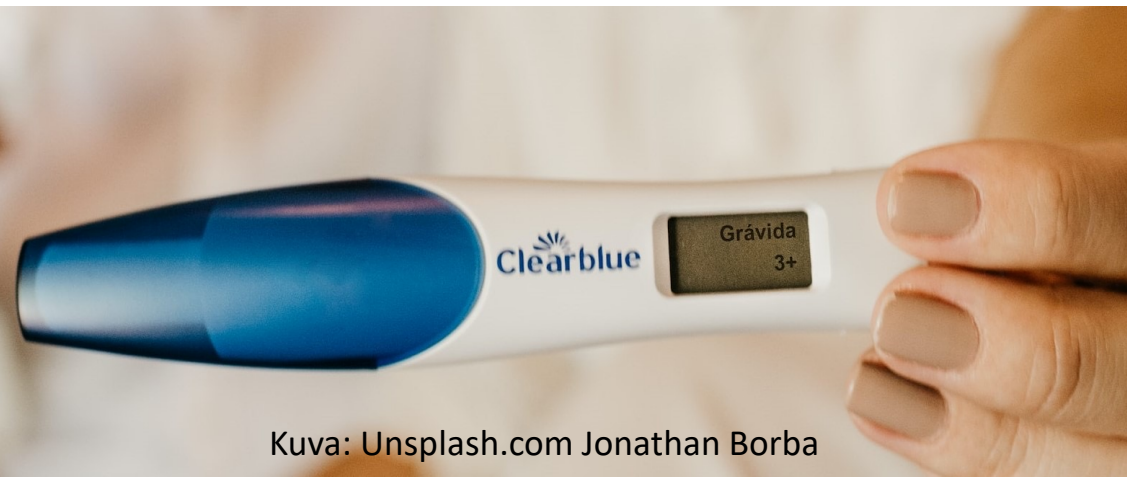
Abortin sallivien maiden lainsäädännössä sikiön ihmisarvon katsotaan kasvavan raskauden etenemisen myötä.

Suomen lain mukaan raskaus voidaan naisen pyynnöstä keskeyttää ennen **12. raskausviikkoa**, jos

- lapsen synnyttäminen ja hoito olisivat kohtuuton rasitus
- lapsi on saanut alkunsa raiskauksesta
- äiti on yli 40-vuotias tai alle 17-vuotias
- naisella on jo neljä lasta
- sikiön epäillään olevan vammainen.

Myöhempi raskaudenkeskeytys on mahdollista vain Valviran luvalla

- ennen **20. raskausviikkoa** (syynä esim. äidin nuori ikä)
- viimeinen takaraja on **24. raskausviikko** (vakava sikiöpoikkeavuus)

Kuva: Unsplash.com Jonathan Borba

Ei-toivottujen raskauksien ehkäiseminen

- Perhesuunnittelu
- Seksuaaliterveyden edistäminen
- Nuorten seksuaalikasvatus
- Maksuton ehkäisy

Kuva: Unsplash.com Isaac Quesada

Lääkäreillä on velvollisuus edistää syntymättömän hyvää

- sikiön oikeutta elämään
- oikeutta syntyä toivottuna
- oikeutta terveeseen kehittymiseen
- oikeutta syntyä turvallisesti

Lääkärillä on velvollisuus tukea näiden oikeuksien toteutumista ja noudattaa Suomen aborttilakia.

Geeniteknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä

- Millaisia geenivirheitä tulee korjata?
- Kuka hyötyy teknologian käytöstä ja miten?
- Kuka maksaa kulut?
- Millaisia haittoja teknologian käytöstä voi seurata?
- Onko motivaationa yhteinen hyvä vai hyötykö teknologiasta vain pieni joukko, jolla on resursseja teknologian hyödyntämiseen?
- Lisääkö teknologia oikeudenmukaisuutta vai eriarvoistumista?
- Miten teknologian käyttö vaikuttaa käsitykseen ihmisarvosta?
- Karsitaanko teknologian avulla epätoivotut ominaisuudet ihmisistä?

Kuva: Unsplash.com Sangharsh Lohakare

Pitäisikö ihmisen vastata terveydenhuollon kustannuksista, jos sairastumisen syynä on omat elintavat?

EETTISIÄ NÄKÖKULMIA

- HYVEET
- SEURAUKSET
- OIKEUDET
- VELVOLLISUUDET
- VASTUU

TILANTEEN JA MOTIIVIN TARKASTELUA

- ERI OSAPUOLTEN
NÄKÖKULMASTA

PERIAATTEITA, JOIHIN PÄÄTÖS PERUSTUU

- ARVOT
- MORAALIKÄSITYKSET
- NORMIT

Pitäisikö ihmisen vastata terveydenhuollon kustannuksista, jos sairastumisen syynä on omat elintavat?

Kuva: Unsplash.com Matt Collamer

EETTISIÄ NÄKÖKULMIA

HYVEET

- Hyveellinen ihminen huolehtii terveydestään ja ymmärtää sen merkityksen itselle, läheisille, työyhteisölle ja koko yhteiskunnalle.

SEURAUKSET

- Jos vastuu kustannuksista siirtyisi yksilölle, terveyserot kasvaisivat, eriarvoisuus lisääntyisi ja työkyvyttömyydestä sekä syrjäytymisestä aiheutuvat kustannukset kasvaisivat.

OIKEUDET

- Jokaisella on oikeus valita oma tapansa elää, kunhan ei tuota haittaa toisille ihmisille tai ympäristölle.

VELVOLLISUUDET

- Terveydenhuollon eettisten periaatteiden mukaan yhteiskunnalla on velvollisuus turvata kaikille hyvä hoito.

VASTUU

- Koska sairaudet eivät johdu pelkästään yksilön omasta valinnasta, vastuu seurauksista ei voi olla yksin yksilöllä.

Pitäisikö ihmisen vastata terveydenhuollon kustannuksista, jos sairastumisen syynä on omat elintavat?

TILANTEEN JA MOTIIVIEN TARKASTELU ERI OSAPUOLETEN NÄKÖKULMASTA

- Jokainen tilanne on erilainen.
- Ehdotusta kannattavien motiivina voi olla esim. vähentää terveydenhuoltoon kuluvia verorahoja.
- Yhteiskunnan motiivina on edistää väestön terveyttä, työ- ja toimintakykyä sekä hyvinvointia, jotta se voisi hoitaa kaikkia tasa-arvoisesti.

PERIAATTEITA, JOIHIN PÄÄTÖS PERUSTUU

- Ihmisarvo, tasa-arvo, oikeudenmukaisuus
- Kohtelee toista, kuten toivoisit itseäsi kohdeltavan.
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista

